

Nerovnováha v potravinovém řetězci

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. ledna 2012 o nerovnováze v potravinovém řetězci

Evropský parlament,

- s ohledem na své usnesení ze dne 8. července 2010 „o budoucnosti společné zemědělské politiky po roce 2013“¹, své usnesení ze dne 18. ledna 2011 „o uznání zemědělství jako strategického odvětví v souvislosti se zajišťováním potravin“², své usnesení ze dne 23. června 2011 „o společné zemědělské politice do roku 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky“³ a své usnesení ze dne 5. července 2011 „o účinnějším a spravedlivějším maloobchodním trhu“⁴,
- s ohledem na sdělení Komise nazvané „Lepší fungování potravinového řetězce v Evropě“ (COM(2009)0591) a na několik pracovních dokumentů, které jsou k přílohou tohoto sdělení, a také na své usnesení ze dne 7. září 2010 „o spravedlivých příjmech zemědělců: lepší fungování potravinového řetězce v Evropě“⁵ a na své usnesení ze dne 19. ledna 2012 „o dodavatelském řetězci pro zemědělské vstupy“⁶,
- s ohledem na směrnici 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích⁷,
- s ohledem na rozhodnutí Komise ze dne 30. července 2010, kterým se zřizuje fórum na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového řetězce⁸,
- s ohledem na závěrečná doporučení skupiny na vysoké úrovni pro konkurenceschopnost zemědělsko-potravinářského průmyslu ze dne 17. března 2009 a na závěry ze dne 29. března 2010 o lepším fungování potravinového řetězce v Evropě,
- s ohledem na údaje Eurostatu o cenových indexech zemědělských výrobních prostředků (vstupní náklady) a cenových indexech zemědělských produktů (výstupní ceny)⁹,
- s ohledem na své prohlášení ze dne 19. února 2008 „o nutnosti vyšetřit a napravit zneužívání moci, kterého dopouštějí velké supermarkety působící v Evropské unii“¹⁰ a na své usnesení ze dne 26. března 2009 „o cenách potravin v Evropě“¹¹,

¹ Úř. věst. C 351 E, 2.12.2011, s. 103.

² Přijaté texty, P7_TA(2011)0006.

³ Přijaté texty, P7_TA(2011)0297.

⁴ Přijaté texty, P7_TA(2011)0307.

⁵ Úř. věst. C 308 E, 20.10.2011, s. 22.

⁶ Přijaté texty, P7_TA(2012)0011.

⁷ Úř. věst. L 48, 23.2.2011, s. 1.

⁸ Úř. věst. C 210, 3.8.2010, s. 4.

⁹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.

¹⁰ Úř. věst. C 184 E, 6.8.2009, s. 23.

¹¹ Úř. věst. C 117 E, 6.5.2010, s. 180.

- s ohledem na zprávu Společného výzkumného střediska z roku 2008 nazvanou „Zemědělské systémy s nízkými vstupními náklady: příležitost k rozvoji udržitelného zemědělství“¹,
 - s ohledem na zprávu zvláštního zpravodaje OSN pro právo na potraviny s názvem „Zemědělské podnikání a právo na potraviny“,
 - s ohledem na čl. 115 odst. 5 a čl. 110 odst. 4 jednacího řádu,
- A. vzhledem k tomu, že ve sdělení Komise o lepším fungování potravinového řetězce v Evropě (COM(2009)0591) bylo zjištěno, že existuje podstatná nerovnováha ve vyjednávací síle, jež vyústí v nekalé obchodní praktiky, jakými jsou opožděné platby, jednostranné změny smluvních podmínek, nespravedlivé smluvní podmínky, omezený přístup na trh, nedostatek informací o tvorbě cen, nerovné rozdělení obchodních marží v celém potravinovém řetězci, zneužívání tržní síly ze strany dodavatelů nebo kupujících, jako jsou mj. kartely a stanovování cen pro další prodej a dohody o společném nákupu (tzv. „nákupní aliance“);
 - B. vzhledem k tomu, že úroveň koncentrace velkých maloobchodů v Evropské unii má negativní dopad na producenty a ostatní dodavatele, protože vede ke zvyšující se nerovnováze sil mezi smluvními stranami; vzhledem k tomu, že zemědělské producenti a zpracovatelské firmy mají při stanovování cenových hladin v rámci hodnotového řetězce – od prvovýroby přes zpracování až ke konečnému spotřebiteli – stále slabší vyjednávací pozici; vzhledem k tomu, že nadměrná koncentrace vede k omezení různorodosti produktů, kulturního dědictví, maloobchodních prodejen, pracovních míst a možnost obživy;
 - C. vzhledem k tomu, že zemědělci trpí stále větším nedostatkem příjmů a že spotřebitelské ceny produktů nejsou zohledněny v cenách vyplácených zemědělcům za jejich produkci, což vede k omezeným možnostem zemědělců investovat a inovovat a může řadu z nich donutit k opuštění svých polí;
 - D. vzhledem k tomu, že ztráta vyjednávací pozice, nárůst výrobních nákladů a nemožnost získat tyto náklady v rámci potravinového řetězce zpět, může ohrozit existenci zemědělských podniků, a z dlouhodobého hlediska tak oslabit produktivní potenciál členských států a zvýšit jejich závislost na vnějších trzích;
 - E. vzhledem k tomu, že vyvážené obchodní vztahy by nejen zlepšily fungování potravinového dodavatelského řetězce, ale současně by byly na základě zvýšené konkurenceschopnosti ku prospěchu i zemědělcům a v konečném důsledku i spotřebitelům;
 - F. vzhledem k tomu, že nedávné kolísání cen potravin a komodit vyvolalo značné obavy týkající se fungování potravinových dodavatelských řetězců v EU i ve světě a vedlo k nejistotě ohledně příjmů zemědělců a jejich dlouhodobých investic;
 - G. vzhledem k tomu, že neustále se zhoršující vyjednávací pozice zemědělců v potravinovém řetězci není ku prospěchu ani spotřebitelům, zejména proto, že na zemědělské produkty z dovozu často nejsou uplatňovány stejné požadavky

¹ http://agrienv.jrc.ec.europa.eu/publications/pdfs/LIFS_final.pdf.

na kvalitu a normy v oblasti pracovního práva, životního prostředí a dobrých životních podmínek zvířat, jako musejí splňovat evropští zemědělci;

- H. vzhledem k tomu, že orgány na ochranu hospodářské soutěže v několika členských státech zjistily, že nerovnováhu v potravinovém řetězci způsobují zejména tyto čtyři klíčové faktory: jednostranné vynucování smluvních podmínek, praxe snižování cen, sankce a platební podmínky;
1. zdůrazňuje, že problém nerovnováhy v potravinovém distribučním řetězci má jasně celoevropský rozměr, který vzhledem ke strategickému významu zemědělsko-potravinářského řetězce v Evropské unii vyžaduje specifické evropské řešení; poukazuje na to, že v potravinovém dodavatelském řetězci, v zemědělství, zemědělsko-potravinářském průmyslu a v oblasti distribuce potravin je zaměstnáno 7 % obyvatelstva EU a že tyto oblasti ročně generují 1400 miliard EUR – což je částka, která je vyšší než v kterémkoli jiném výrobním odvětví EU – a že v EU-25 se podíl zemědělství na přidané hodnotě potravinového řetězce snížil ze 31 % v roce 1995 na 24 % v roce 2005;
 2. upozorňuje na probíhající činnost fóra na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového řetězce a jeho platformy pro oblast vztahů mezi podniky; žádá, aby byl pravidelně formálně informován o pokroku, jehož bylo dosaženo při její práci, a o přijatých rozhodnutích;
 3. podporuje dobrou práci odborné platformy pro oblast smluvních vztahů mezi podniky, která byla vytvořena v rámci fóra na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového řetězce, zejména při stanovování, vytváření seznamů a hodnocení evidentně nespravedlivých obchodních praktik, a to na základě údajů a konkrétních příkladů; požaduje jednoznačnou podporu iniciativ zaměřených na podporu dialogu o této otázce mezi stranami; vítá, že se zúčastněné strany dohodly na zásadách, kterými se má řídit správná praxe, jak byly předloženy fóru na vysoké úrovni dne 29. listopadu 2011, a vyzývá je k přijetí prováděcích opatření;
 4. vyzývá Komisi, aby v případě nutnosti navrhla přísné právní předpisy EU – aniž by narušila řádné fungování trhů –, jež by zaručily spravedlivé a transparentní vztahy mezi producenty, dodavateli a distributory potravinových výrobků a řádné uplatňování platných pravidel, mimo jiné i proto, že nejnovější údaje Eurostatu o příjmech v zemědělství ukazují, že od roku 2009 došlo na úrovni EU k 11,6% poklesu příjmů zemědělských podniků, zatímco celkové vstupní náklady zemědělců v EU vzrostly v mezidobí let 2000–2010 v průměru téměř o 40 %;
 5. vyzývá Komisi a členské státy, aby se i nadále naléhavě věnovaly problému nespravedlivého rozdělování zisků v rámci potravinového řetězce, zejména s ohledem na přiměřené příjmy zemědělců; je si vědom toho, že s cílem podpořit udržitelné systémy výroby potravin je nutné zemědělcům poskytnout kompenzace za jejich investice a závazky v těchto oblastech; zdůrazňuje, že místo mocenských soubojů je zapotřebí budovat vztahy založené na spolupráci;
 6. poukazuje na to, že zemědělská politika musí malým a středně velkým zemědělským podnikům, včetně těch rodinných, umožnit důstojný výdělek a produkci dostatečného množství potravin, které by splňovaly kvalitativní nároky a byly by spotřebitelům nabízeny za přijatelné ceny, poskytnout možnost vytváření pracovních míst, podpory rozvoje venkova a ochrany životního prostředí a zajištění jeho udržitelnosti;

7. zdůrazňuje, že členské státy by měly hrát aktivní úlohu při podporování stávajících a vytváření nových konzultačních fór, v nichž by byli přiměřeně zastoupeni aktéři celého potravinového řetězce, s cílem podporovat dialog a vytvořit předpisy, které by zajistily spravedlivější a vyváženější vztahy; poukazuje na to, že takovéto oficiální konzultace přispívají k ochraně producentů a dodavatelů a předcházejí riziku odvetných opatření ze strany odvětví distribuce potravin;
8. vyzývá státní a evropské orgány na ochranu hospodářské soutěže a další regulační orgány zapojené do produkce potravin a obchodu, aby podnikly kroky proti nekorektním nákupním praktikám dominantních velkoobchodníků a maloobchodníků, kteří systematicky staví zemědělce do mimořádně nerovné vyjednávací pozice;
9. trvá na tom, že v souladu s mandátem poskytnutým Komisi v usnesení Parlamentu o účinnějším a spravedlivějším maloobchodním trhu je třeba vytvořit jasnou, striktní a objektivní definici nekalých a nekorektních praktik, včetně užší definice pojmů a jejich jasnějšího vymezení, aby se na tyto praktiky vztahovaly specifické předpisy, dohled a objektivní sankce;
10. navrhuje následující neúplný seznam praktik, které vzbuzují mezi producenty obavy v souvislosti s fungováním potravinového řetězce:
 - I) Přístup k maloobchodním podnikům:
 - i) platba předem za přístup k jednání
 - ii) zaváděcí poplatky
 - iii) vstupní poplatky
 - iv) zpoplatňování místa v regálech
 - v) vnucování propagace
 - vi) opožděné platby
 - vii) stanovování cen
 - viii) doložka nejvyšších výhod pro klienty
 - II) Nekorektní smluvní podmínky nebo jednostranné změny smluvních podmínek:
 - i) jednostranné a zpětné změny smluvních podmínek
 - ii) jednostranné porušení smlouvy
 - iii) doložka o exkluzivitě / poplatky za exkluzivitu
 - iv) vymáhání „vynuceného“ příspěvku pro soukromé značky
 - v) vnucování standardních vzorových smluv
 - vi) odvetné praktiky

- vii) nepsané smluvní dohody
- viii) vracení marže
- ix) hlavní slevy
- x) opožděné platby
- xi) vynucování plateb za zpracování / odstraňování odpadu
- xii) skupinové nákupy / společné vyjednávání
- xiii) obrácené dražby
- xiv) nerealistické dodací podmínky
- xv) vynucování používání (konkrétního) dodavatele obalů nebo obalového materiálu
- xvi) vynucování využívání (konkrétního) logistického centra nebo operátora
- xvii) platby k pokrytí (předem nesjednané) propagace
- xviii) nadměrné objednávky produktu určeného k propagaci
- xix) platby za nedosažení určitého objemu prodeje
- xx) vynucování dodatečných slev od dodavatelů za prodej nad určitou úroveň
- xxi) jednostranné stahování zboží z regálů
- xxii) vynucování bezpodmínečného vracení (neprodaného) zboží
- xxiii) vymáhání nákladů od dodavatelů v souvislosti se ztrátou nebo krádeží zboží
- xxiv) vymáhání přehnaných nákladů od dodavatelů v souvislosti se stížnostmi zákazníků;

11. vyzývá ke zřízení rámce pro účinnou kontrolu těchto postupů, a to nejprve zahájením vyšetřování jednotlivých částí potravinového řetězce prostřednictvím administrativních nebo soudních prostředků, dále pak zavedením systému hodnocení a monitorování provozovaného členskými státy a koordinovaného Komisí a odrazujících sankcí, jež by byly účinně a včas uplatňovány;
12. vyzývá – vzhledem ke smluvním podmínkám a nekorektním obchodním praktikám – k zavedení účinnějších opatření, jež zajistí dodržování lhůt splatnosti s ohledem na ustanovení směrnice o opožděných platbách, a k vytvoření nových nástrojů, které dobu mezi dodáním zboží a obdržením platby zkrátí na minimum a sjednotí v celé Evropě; v této souvislosti zdůrazňuje, že je naléhavě nutné nalézt řešení specifických problémů, jimž čelí výrobci produktů snadno podléhajících zkáze s krátkou životností, kteří se potýkají s největšími překážkami peněžního toku;

13. bere na vědomí opatření uvedená v předběžných návrzích Komise na reformu SZP, jejichž cílem je posílit postavení zemědělců v potravinářském řetězci prostřednictvím poskytování podpory producentům organizacím a meziodvětvovým organizacím i prosazováním krátkých řetězců mezi producenty a spotřebiteli, jako jsou trhy s místními produkty; domnívá se, že posílení pozice zemědělců na základě lepší vnitřní organizace a profesionálnějšího přístupu jim pomůže získat spravedlivější podíl z přidané hodnoty;
14. vítá doporučení Komise týkající se spolupráce mezi členskými státy v oblasti výměny osvědčených postupů, pokud jde o oznamování smluvních praktik a přípravu souboru vzorových smluv;
15. vyzývá Komisi, aby zdokonalila evropský nástroj pro sledování cen potravin a vytvořila uživatelsky vstřícné, transparentní a vícejazyčné rozhraní, které by spotřebitelům a zúčastněným stranám umožnilo srovnávat ceny základních potravin na každém stupni potravinového dodavatelského řetězce v rámci určitého členského státu i mezi různými členskými státy a jež by také zohlednilo rozdíly životních nákladů v jednotlivých členských státech;
16. vyzývá Komisi, aby objasnila používání pravidel hospodářské soutěže v oblasti zemědělství s cílem poskytnout zemědělcům a jejich meziodvětvovým organizacím nástroje, které jim umožní posílit svou vyjednávací pozici; vyzývá k provedení hodnocení a změn stávajících právních předpisů EU v oblasti hospodářské soutěže s cílem zohlednit přitom ve větší míře škodlivý dopad vertikální koncentrace celého potravinového dodavatelského řetězce namísto toho, aby se úzce zaměřovaly pouze na relativní postavení jednotlivých společností na trhu a na narušování hospodářské soutěže výlučně z hlediska nežádoucího dopadu na spotřebitele;
17. vyzývá Komisi, aby lépe koordinovala práci svých jednotlivých oddělení, aby mohla hrát účinnější úlohu při sledování cen v celém potravinovém řetězci, dynamiky maloobchodu a poměrných podílů na trhu v celé EU; vyzývá k vytvoření instituce nezávislého ombudsmana pro obchod s potravinami, který by spolupracoval s příslušnými orgány pro ochranu trhu a hospodářské soutěže a s vnitrostátními ombudsmany pro obchod v každém členském státě, s cílem koordinovat a vyměňovat si informace; dále se domnívá, že evropský ombudsman a jednotliví ombudsmani členských států by měli mít za úkol zajišťovat soulad s příslušnými právními předpisy a navrhopvat včasné a přiměřené sankce;
18. vyzývá Komisi, aby vypracovala hloubkovou studii o rozdílech v přístupu 27 vnitrostátních orgánů a politik na ochranu hospodářské soutěže a podpořila řešení, jež by zapojila všechny partnery do řetězce potravinové produkce a zabránila využívání dominantního postavení jednoho či několika málo článků řetězce vstupů či výstupů, což se děje často na úkor zemědělských výrobců;
19. domnívá se, že je třeba se přednostně zaměřit na informační kampaň v rámci celé EU informující zemědělce o jejich smluvních právech a o nejčastějších nelegálních, nekorektních a nekalých obchodních praktikách i o prostředcích, které mají k dispozici, aby mohli o zneužívání informovat;
20. domnívá se, že řešení nerovnováhy v potravinovém distribučním řetězci zahrnuje nejen samoregulaci, ale vyžaduje také vytváření a úpravu právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže; zdůrazňuje, že členské státy by měly prosazovat rozvoj

osvědčených postupů nebo kodexů chování ve spolupráci se všemi zúčastněnými stranami vytvořením vazeb mezi producenty, zástupci průmyslu, dodavateli, maloobchody a zástupci spotřebitelů a co nejlépe využít stávajícího synergického působení;

21. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě a Komisi.